

Victoria Törnqvists resa till Lettland juli 2009

Äntligen var det dags att åka tillbaka till Bernu Oaze, till barnhemmet i den lilla orten Lauveri, nära ryska gränsen. Till barnen som jag för första gången mötte när jag var där som volontär i augusti 2007. Sedan dess har jag ofta tänkt på dem. Särskilt på en liten flicka som heter Jolita. Och på Richards. Två mycket olika barn i samma ålder, men båda med diagnosen FAS. Vilket innebär att de fått hjärnskador p g a att deras mammor drack alkohol medan de väntade barn. Två barn som båda intagit en stor plats i mitt hjärta.

Under de två år som har gått har jag och min mamma satt in pengar till Jolita och Richards genom Letthjälpen. Inför resan fick jag tillbaka dessa pengar från Letthjälpen för att personligen kunna överlämna dem till Sergejs Maksimovs, chef för Kopa ar Mums och Bernu Oaze. Jag har också, med blandad framgång, ägnat mig åt att plugga lettiska på egen hand. Och denna gång visste jag bättre än på min första resa, så jag rustade mig med ordböcker. På mitt bankkonto hade jag också lyckats få ihop nästan 8000 kr, varav hälften skänkt av Faluns lokalavdelning för Rädda Barnen och den andra hälften från släkt och vänner. Så nu skulle här handlas. Framför allt böcker, som den bibliotekarie jag är.

Väl framme i Riga blev första inköpsbesöket på en Second Hand butik där vi köpte lite kläder. I en stor bokhandel var det tursamt nog rea på Astrid Lindgrens böcker, så jag fyllde en varukorg med Madicken, Ronja, Saltkråkan m fl Lindgrenbarn. Andra varukorgar fylldes med andra böcker, skrivblock, ritblock, pennor, kriter mm.

Därefter for vi fullastade till Kopa ar Mums, centret i Riga, där vi mötte Inga och Rita. Det blev en trevlig pratstund och ett kärt återseende av Inga. Rita pratade bra engelska, så hon fungerade som välbehövlig tolk. Vi överlämnade pengarna till Jolita och Richards och en del av böckerna. Inga berättade att de hade talat om för Jolita redan i våras att jag skulle komma denna sommar och att hon väntade på mig. Då längtade jag ännu mer efter att komma iväg till Lauder.

Men för att även turista lite och uppleva kontrasternas Lettland så besökte vi först Jurmala. Stränderna där mestadels rika ryssar semestrar och har hus. Vilka hotellkomplex och stora villor. Kändes nästan beklämmande att se, när man vet hur många kämpar i fattigdom i väldigt enkla hus ute på landsbygden. Över huvudtaget känns Riga mycket som en vacker kuliss mot resten av landet. Lyxiga stadsjeepar, tjugiga husfasader och inglasade gallerior möter turisterna och av den stora krisen märks ytligt inte så mycket mer än kraftig rea i affärerna.

Efter Jormalas strandbesök fick vi förmånen att åka på utflykt med Inga och hennes man. Gästvänligt tog de också emot oss i sitt hem över natten. De gav oss även god hjälp inför vår stundande tågresa till Lauder och följde oss ända till stationen.

De nästan 30 mil till Zilupe tog ca 5 timmar. Tåget gick i pendeltågshastighet, stannade på många små stationer och hade bruna, obekväma lädersäten från sovjettiden. En fascinerande engångsupplevelse, men kanske inget man skulle vilja göra återkommande. På plats på stationen var varma föreståndarinnan

Antonija för att hämta oss med bil. Vi inhandlade några sista saker i Zilupe, bl a blommor till en av kvinnorna som arbetar på barnhemmet och som jag bibehållit kontakten med genom brevväxling.

Så kom vi äntligen fram. Känsloerna bubblade inuti. Skulle barnen komma ihåg mig? Skulle min haltande lettiska fungera?

Det nästan första jag hör är Jolitas : ”Viiiiiktoooriiija!” och känner långa, smala armar hårt, hårt om min mage. Det var som om ingen tid funnits mellan oss. Samtidigt det längtande återseendets glädje. Hennes kram rakt in i mitt hjärta. I mina ögon tårar. Så stor hon har blivit. Så smal hon är, så söt i sin nya frisyra. Hon tar försiktigt på mig, som om hon undrar : är det verkligen du? Richards är lite blygare i det första mötet. Trots att jag nog trodde att det skulle vara tvärtom. Men strax är han igång och pratar och pratar. Det är precis som förra gången så förunderligt lätt att prata med honom trots att vi har så lite språk gemensamt. Snabbt har han och lillbrorsan Gunders lagt beslag på min pojkvän Daniel som glädjande nog följt med mig denna gång. Richards och Gunders håller honom i varsin hand och vill visa runt. Alla är ivriga. Alla vill fotografera och bli fotograferade, titta på foton från förra gången, ha presenter, undrar hur länge vi ska stanna, kramas och klänger, pratar och stojas. Behovet av närhet är stort. Alla vill bli sedda. Alla vill vara med. Bland det första ord som Daniel lär sig är ”pagaidi”, ”vänta”. Språket är nog även denna gång det mest frustrerande. Orden saknas. Jag vill förstå så mycket mer. Ändå är det stor skillnad. Från att

inte kunna ett ord till att kunna prata lite grand känns som ett stort steg och jag är glad för det lilla som jag ändå lyckats lära.

Vi stannar i ca 4 dagar på Bernu Oaze och egentligen bara ÄR med barnen. De blir glada över alla böcker och andra presenter. Men ändå är det nog närvaron som känns viktigast. Att vi är där. Att vi leker med dem. Det är härligt att se killarna med Daniel. Alla som jobbar på barnhemmet är ju kvinnor. Här är plötsligt en man som busar, kastar fresbee och sjunger karaoke. Vi leker burken, ritar, läser, boxas och fotograferar. Vi går i kyrkan på söndagen tillsammans med Richards storebror Armands, som blivit så stor. Ändå blir han så glad över bollen han får och jag undrar inuti hur det ska gå för honom här i livet.

I kyrkan är också Romalda som fick blommorna. Hon berättar att hon är sjuk, men jag förstår inte riktigt i vad. Hon har ryska som modersmål, pratar en del lettiska, men ingen engelska alls. Men vi ger oss inte, kämpar med språken och är ivriga att försöka förstå. Hennes ko Malka som jag var med och mjölkade förra gången, har brunnit inne. Mannen har flyttat. Ändå skrattar hon mycket. Bjuder oss på massor att äta och lyckas övertala oss att ta mer, trots att vi bestämt tackar nej. Hon är en bullrande, färgstark kvinna med ett gott hjärta. Det är så gott att återse henne. Hon berättar också att för närvarande arbetar hon endast med de äldre barnen, som bor i en separat lägenhet bredvid hennes. Mittemot deras hyreshus ligger en f d förskola som nyligen är renoverad och högtidligt invigd för barnhemmets räkning. Vad jag förstår inryms där både bibliotek och läkare och några av ungdomarna ska också bo där.

Vad vi allmänt saknar på barnhemmet är frukt. Däremot tycker vi att barnen får för mycket sötsaker. Så var det förra gången också. Maten är annars bra, men vi funderar lite över att det verkar som om måltiderna förväntas gå väldigt fort. Helhetsstämningen är god och familjär och det känns verkligen som ett bra barnhem med förhållandevis goda resurser. Det är ordning och reda, men också bus och skoj. Det verkar finnas respekt men inte rädsla. Ungdomarna får hjälpa till såväl i köket som ute i trädgårdslanden. Det odlas mycket egna grönsaker och en flock gäss springer omkring på gårdsplanen. Äppelträden bär kart och ringblommorna knoppas. En fridfull plats. Men några av ungdomarna tycker förstås att det är tråkigt. De längtar till Riga. Det är där allt händer, säger de. Jag vill fråga mer om deras framtidsdrömmar. Men där tar lettiskan stopp. En tjej som heter Kristine är dock bra på engelska. Hon berättar att hon vill ut i världen och lära sig franska och visar upp fantastiska blyertsteckningar som hon själv har ritat. Vi säger att hon gärna får kontakta oss om hon skulle vilja komma till Sverige för att studera.

Fyra dagar går fort och avskedet blir både svårare och lättare än jag hade väntat mig. Vi åkte tidigt på morgonen, så vi sa hejdå till barnen när de skulle lägga sig på kvällen. Det gick ganska bra. Kändes som en tröst att barn lever så mycket i nuet. De såg nöjda ut när jag sa att vi skulle komma tillbaka nästa år. Det var nog värst för mig att säga ”hejdå” till Jolita. Men vetskapen om att hon har en omtänksam storasyster som betyder mycket för henne, gjorde det lättare.

Det starkaste blev nog faktiskt när vi kom tillbaka till Kopa ar Mums och fick höra lite mer bakgrundshistorier. När vi fick veta att Jolitas mamma hade dött för ungefär 2 år sedan, men hennes pappa inte hade berättat det förrän långt efteråt. Så hon kan fortfarande inte acceptera att hennes mamma är död. När vi fick veta att den ena av de två yngsta flickorna, som inte varit på Bernu Oaze så länge, kom från en familj där det förekommit våld och den andra flickan hade blivit nästan helt ignorerad.

Vid detta besök på Kopa ar Mums hade vi tur att hinna träffa även Sergejs, precis innan han skulle fara till Lauder. Han var på språng som vanligt och hans stora visioner hade inte heller minskat. Jag hoppas bara att han orkar hela vägen. Han får inte bränna ut sig så som eldsjälén Sandra Alpa. Hennes fotografi blickade ner över oss där vi satt på Sergejs kontor. När jag tittade på det så sa Sergejs med tårar i ögonen att de ofta tänker på henne. Våra tankar for till denna fantastiska kvinna som dog i hjärtattack bara några dagar efter att jag lämnat Lettland förra gången.

Jag och Daniel överlämnade resterande pengar, framförde några funderingar, bla detta om frukt och sötsaker, och fick möjlighet att ställa frågor. Vi pratade om eventuell möjlighet till sommarbarn och vad som gäller för adoption. Det var en stund av intensiv närvaro och efteråt ville jag bara gråta. Det var så många tankar, känslor och funderingar så att det nästan svämmade över. Jag kände att det inte får dröja två år till nästa gång. Jag kände att jag skulle vilja åka tillbaka under en termin för att få möjlighet att besöka särskolan där både Jolita och

Richards går och också bor under terminerna. Tänk om det även skulle gå att ordna så att några barn kunde komma till Sverige nästa sommar. Kanske på någon sorts lägervecka. Samtidigt är det inte självklart att det är det bästa för alla. Hjälpen kan ju ibland bli felriktad trots att den är välmenad. Det gäller att se vart och ett av barnens behov och där känner jag återigen att språket är ett hinder. Att det är svårt att veta vad som faktiskt är bäst. Men jag hoppas att när jag nu har träffat Rita som kan bra engelska, så kanske det blir lite lättare att ha mejlkontakt framöver och diskutera sådana saker. För jag längtar redan efter att träffa barnen igen.

Victoria Törnqvist